

svitdovkola.org/zbd9/4

§ 4. Захист життя і здоров'я у воєнний та повоєнний час

Національна стійкість — це здатність держави й суспільства протистояти тим чи іншим загрозам.

*Валерій Залужний,
український воєначальник і дипломат*

1. Як ти розумієш слова Валерія Залужного? Якою може бути “формула” національної стійкості? Назви три головні складники, які, на твою думку, входять до неї. Обґрунтуй свій вибір.

Хто захищає життя і здоров'я громадян у воєнний і повоєнний час?

Турбота про захист життя — не просто потреба, а й спільний обов'язок держави, громади та кожного/кожної з нас. Усі ми прагнемо бути в безпеці, реалізувати право на освіту, якісну медицину та гідний рівень життя. Часто ми сприймаємо ці можливості як належне, не замислюючись над тим, хто їх нам забезпечує. Відповідь проста — держава.

Роль держави полягає не лише в тому, щоб ухвалювати закони, забезпечувати правопорядок, регулювати економіку чи розвивати освіту, науку, спорт, культуру. Один із головних її обов'язків — піклуватися про своїх громадян і захищати їхні життя та здоров'я. Це засадниче правило закріплене в основному законі нашої держави — Конституції України.

Саме держава через підпорядковані їй установи створює умови, за яких кожна людина може розкрити свій потенціал, відчуваючи підтримку системи в найкритичніші моменти. Ефективність державних інституцій визначається тим, наскільки вчасно та якісно вони здатні надати допомогу громадянину.

Коли в країні виникає надзвичайна ситуація, держава вдається до низки заходів, спрямованих на захист і збереження життя та здоров'я людей. А ще — мінімізацію наслідків надзвичайної ситуації.

2. Яких саме заходів уживає держава, щоб захистити твоє життя і здоров'я в разі виникнення надзвичайних ситуацій, зокрема тих, які спричинені військовими діями?

3. Ознайомся із запропонованими статтями Конституції України та вдвох з однокласником/однокласницею створіть "Дерево турботи держави". Результати представте у вигляді малюнка.

- ✧ Визначте права громадян, які, на вашу думку, можуть бути обмежені чи обмежуються під час воєнного стану.

Держава ставить твоє життя і безпеку на перше місце, захищаючи в мирний і воєнний час. Але її діяльність неможлива без активної участі кожного громадянина та громадянки, адже держава — це насамперед люди. Повага до законів та громадянська обізнаність, турбота про себе й інших, небайдужість і відповідальність — це лише дуже короткий перелік рис сучасного громадянина/громадянки України.

Держава може дати можливість, створити умови, але остаточний вибір завжди за тобою. Навіть більше — в умовах війни й повоєнного часу, коли ресурси держави обмежені, твоя відповідальність і турбота про себе та інших є вирішальною. Дбати про себе, своє життя і здоров'я — це прояв зрілості, усвідомленості та внутрішньої сили.

Пам'ятай: коли ти піклуєшся про себе, тоді виграєш і ти, і держава.

Здорова людина = сильна держава!

4. Чи є зв'язок між суспільним добробутом і станом здоров'я громадян? Чи існують відмінності у турботі про здоров'я в умовах військових дій і повоєнного часу?

Як долати небезпеки техногенного характеру?

Усі війни рано чи пізно завершуються, залишаючи по собі не лише зруйновані міста, а й глибокі рани в серцях людей. Однак навіть після припинення бойових дій небезпека зберігається. Так, у повоєнний час можна натрапити на вибухонебезпечні предмети. Значні ризики становлять зруйновані й напівзруйновані об'єкти інфраструктури. Негативні наслідки спричинює емоційне напруження людей; зростають соціальні, технологічні та екологічні виклики.

Саме тому надзвичайно важливо бути обізнаними: уміти розпізнавати потенційні загрози, правильно діяти в небезпечних ситуаціях, а також знати, як підтримувати власне здоров'я і безпеку в умовах повоєнного часу. Ці знання допоможуть тобі не лише вижити, а й зберегти гідність, людяність і прагнення до відновлення.

- 5. Ознайомся з переліком небезпек, які існують у повоєнний час. Удвох з однокласником / однокласницею визначте ті з них, що можуть бути у воєнний і повоєнний час. Поясни, як ці небезпеки впливають на людей. Наведи приклади різних наслідків їх у воєнний та повоєнний час. Обґрунтуй відповідь.
- 6. Пригадай, що таке техногенна аварія. Чим вона відрізняється від техногенної катастрофи? Якої шкоди завдають техногенні аварії та катастрофи навколишньому середовищу, життю і здоров'ю людей?

Воєнні дії спричиняють масштабні аварії на підприємствах, електростанціях, нафтобазах, газопроводах, водогонах, сховищах, мостах, транспортних вузлах тощо. За таких умов істотно зростає ризик техногенних катастроф. Екологічні наслідки війни не менш небезпечні, ніж соціальні чи економічні.

Щоб знизити ці ризики, необхідно вміти розпізнавати ознаки небезпеки, діяти швидко, чітко й відповідально.

7. Ознайомся з безпековими правилами поведінки під час техногенних аварій. Які ще джерела небезпек, окрім зазначених, можуть утворюватись у воєнний час? Доповни таблицю.

Якими можуть бути наслідки техногенних аварій для екології?

Наслідками техногенних аварій часто стають ще й злочини проти довкілля. А війна ще більше підвищує такий ризик, що яскраво демонструє сучасна ситуація в Україні.

Захист довкілля в умовах війни й повоєнного часу — це захист майбутнього країни та її громадян. Сучасна війна в Україні наочно доводить, що її екологічні наслідки можуть бути так само небезпечними, як соціальні чи економічні. Зберігати довкілля в умовах війни складно, але саме зараз ми маємо пам'ятати, що наше життя та здоров'я нерозривно пов'язані зі станом навколишнього середовища. Тому важливо піклуватися про нього. І те, як ми його збережемо сьогодні, визначить якість не лише нашого життя, а й життя наступних поколінь.

8. Ознайомся з мапою воєнних злочинів проти довкілля в Україні. Які регіони нашої країни найбільше постраждали від воєнних злочинів? Чому? Знайди інформацію про 3 злочини і створи "екодосьє" у вигляді таблиці.

На початок 2025 року було зареєстровано **понад 7,5 тис. злочинів** проти екології України з боку агресора.

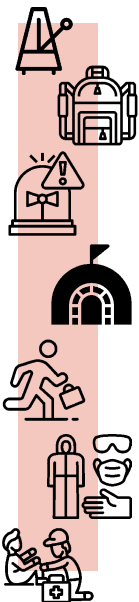

9. Знайди актуальні дані щодо офіційно зареєстрованих воєнних злочинів проти довкілля. Які компоненти навколишнього середовища зазнали найбільшого негативного впливу через злочинну діяльність країни-агресора? Як ти вважаєш, чи відображає статистика реальну картину воєнних злочинів проти України? Поясни свою думку.
10. Разом з однокласником/однокласницею напиши листа в майбутнє (наприклад, у 2050 рік). Опиши, як війна зруйнувала довкілля у твоєму місті чи селі (регіоні). Як ти, твоя громада допомагали відновленню природи. Уяви, що цей лист у майбутньому читатиме твій ровесник/твоя ровесниця. Додай емоцій, надії, фактів, прояви креативність.

Отже, у житті, зокрема у воєнних і повоєнних умовах, важливо бути готовим/готовою до будь-яких ситуацій і несподіванок. Регулярно оновлюй свої знання, будь відповідальним/відповідальною, орієнтуйся тільки на інформацію, надану офіційними джерелами. Бережи себе!

Дії в разі виникнення техногенної аварії

Зберігай спокій, адже паніка – головний ворог в умовах надзвичайної ситуації.

Підготуй “тривожний” рюкзак.

Орієнтуйся на офіційну інформацію і дотримуйся вказівок офіційних органів влади.

Перейди в укриття або терміново евакуюйся. Якщо є викид небезпечних речовин, то зачини вікна, двері, вентиляційні отвори.

У разі наказу про евакуацію дій швидко і не забудь про “тривожний” рюкзак.

За потреби використовуй засоби індивідуального захисту.

Уникай небезпечних місць.

Надай допомогу іншим, якщо маєш змогу.

11. Пригадай, що таке “тривожна валіза” і що в ній має бути. Як часто потрібно перевіряти й оновлювати її вміст?

1. Особиста відповідальність є ключовою для збереження життя і здоров'я під час війни та в повоєнний період.
2. Війна завдає значної шкоди довкіллю, негативно впливаючи на якість атмосферного повітря, води, ґрунтів, загрожуючи життю і здоров'ю людей.
3. Під час війни зростає ймовірність техногенних аварій. Щоб убезпечити себе, важливо знати, як діяти в разі небезпеки, та дотримуватися офіційних рекомендацій.
4. Після війни значну загрозу становлять вибухонебезпечні предмети і зруйнована інфраструктура. Для подолання цих небезпек необхідні час, терпіння й наші спільні зусилля.

